

Different Models of Psak

1. פוסק כמכריע סופי

ש"ת שבט הלוי חלק ח סימן קסה: תשובות קצרות על שאלות מחבורי בעלי תשובה

שאלה: א. מהו גדר תינוק שנשבה בזמנינו.

תשובה: תינוק שנולד מהורים מומרים, והי' אנוס גמור שלא קבל עליו עול מצות עיין יו"ד סי' קנ"ט ס"ג וביו"ד סי' ש"מ ס"ה, וכן כל מי שנתגדל בסביבה של גוים, או סביבה של פורקי עול תורה, ועל ידי זה לא שמע וקבל מתורה ומצות ואמונתה.

שאלה: ב. האם מותר להשתמש בכח להפריש מישהו מאיסור.

תשובה: בודאי מותר להשתמש בכח להפריש מאיסור, ועיין במ"ב ובשעה"צ סי' תר"ח ס"ק ו', ועיין בקצה"ח ונתה"מ ומשובב לנתיבות חו"מ סי' ג' דלהפריש מאיסור כל אדם יכול להכות אפי' אינו ב"ד, ואם מכין בל"ת עד שתצא נפשו שלא יעבור כמו בעשה עיין במשובב שם פשיטא לי' דאין מכין, ובהפלאה כתובות מ"ט פשיטא לי' דגם בל"ת כופין עד שתצא נפשו, והאחרונים האריכו בזה, ועיין בחי' הגרעק"א כתובות פ"ו ע"א.

Rabbi Joseph B. Soloveitchik on Women's Learning

Questions from R. Rosenfeld:

1. Is it desirable to teach the Oral law to girls? 2. Is it permitted to teach the Oral law to girls? 3. Is there a halakhic difference between Talmud, Mishna, Aggada, and Halakha Psuka? 4. Is there a halakhic difference between surface study and in depth study?

Dear Rabbi Rosenfeld,

I acknowledge receipt of your letter. In my answer to your previous inquiry concerning the permissibility of instruction of girls in Talmud I stressed that unless I am assured in advance by the school administration that my recommendations will be followed I would not take the trouble to investigate the matter. Since such an official assurance has been withheld (your letter did not contain any such commitment) I must decline to consider the controversial problem. The reason for my reluctance to engage in this controversial issue is the unique stand taken by many of our Jews on matters of Law and tradition. We have reached a stage at which party lines and political ideologies influence our halakhic thinking to the extent that people cannot rise above partisan issue to the level of Halakhah-objectivity. Some are in a perennial quest for "liberalization" of the Law and its subordination to the majority opinion of a political legislative body, while others would like to see the Halakhah fossilized and completely shut out of life. I am not inclined to give any of these factions an opportunity for nonsensical debates.

Sincerely yours, Joseph Soloveitchik

Rabbi Rosenfeld:

I am terribly sorry if my letter outlining the question was not as clear as I thought it was. The matter was thoroughly discussed in the committee as well as the entire Board. It was moved, adopted and so recorded in the minutes that we shall be bound by your decision on the matter. There is thus a binding commitment on our part that this is halakha l'maaseh and not just derush ve-kabel s'khar. I, therefore, hope that since this condition has now been fulfilled that you will favor us with your responsum.

Dear Rabbi Rosenfeld:

Please accept my apologies for not answering your letters sooner. The delay was due to my overcrowded schedule. As to your question with regard to a curriculum in a coeducational school, I expressed my opinion to you long ago that it would be a very regrettable oversight on our part if we were to arrange separate Hebrew courses for girls. Not only is the teaching of Torah she-be-al peh to girls permissible but it is nowadays an absolute imperative. This policy of discrimination between the sexes as to subject matter and method of instruction which is still advocated by certain groups

within our Orthodox community has contributed greatly to the deterioration and downfall of traditional Judaism. Boys and girls alike should be introduced to the inner halls of Torah she-be-alpeh. I hope to prepare in the near future a halakhic brief on the same problem which will exhaust the various aspects of the same. In the meantime I heartily endorse a uniform program for the entire student body

מאמר יראה טהורה

וכבר נטויו ועשית ככל אשר יורוך ואפי' יאמרו לך על שמאל שהוא ימין ועל ימין שהוא שמאל וכ"ש על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל. וזו ממזג "חיוב גמור" מדאורייתא!!! וכהנ החיטך במאוה תל"ה. ועשית ע"פ הדבר אשר יגידו לך ונכפל בסמוך לחיזוק הדבר על פי החורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה ובכלל המאוה ג"כ לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמאוה האופט כלומר החכם הגדול אשר יהיה בינו בזמנינו וכו' ועובר ע"ז ואינו שומע לעצת הגדולים שדודר בחכמת החורה בכל אשר יורו מבטל עשה זה ועונשו גדול שזהו העמוד החזק שהחורה נשענת בו ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת עכ"ד.

ידענו מאלד הרבה מיני נערוון והמסחעף בשאר ענינים אשר אין מן הכבוד לפורטס ע"כ יהיו צעניכס כאלו הייתי פורטס. והגבון יקח לקח לשאר עניניו!

עוד ידענו טבע הסבוכים במבוך זה שעקשנותם גדולה ולח יסיתו לבס להדכרים וכחמיד הם היחידים שדוקים ומבינים יותר מן גדולי הדור. או שחושבים שיש להם יראה שמים יותר מהם וממילא קשה להם לסמוך על דבריהם (עפרא לפומייהו). אבל מן הגסיון ידוע שכל אלו נסתכבו ביותר עד אשר הגיעו מים עד נפש ואז צעל כרחם הסכימו שדרכם העקלקלה מוטעית ביסודה ואז קשה שבעתים להחלץ מהסבך. והחכם עיניו בראשו וד"ל.

2. פוסק כמציע דרך... לפוסקים

ש"ת אגרות משה אורח חיים חלק א הקדמה

וע"ז סמכתי להורות וגם להשיב מה שנראה לע"ד אחרי שבררתי את ההלכה ברוב עמל להרוצים לידע דעתי, ובפרט שכתבתי הטעמים וכל מה שנברר שבאופן זה הנני רק כמלמד ההלכה שהשואל יעיין בעצמו ויבדוק ויבחור, שאיני כלל כפוסק ומורה כדאיתא בדברי רעק"א שם. ...

ולכך מצאתי גם לנכון להדפיסם מאחר שאיני בזה אלא כמברר ההלכה שכל ת"ח ומורה הוראה יעיין בהדברים ויבחון בעצמו אם להורות כן וכאשר יראה שאני לא סמכתי כסומא בארובה אף על חבורי רבותינו אלא בדקתי בכל כחי להבין שהם נכונים כאשר צוה רעק"א שם וכן אני מבקש לכל מעיין בספרי שיבדוק אחרי דברי ואז יורה למעשה, ולכן יש בזה תועלת גדול לידע איך לברר הלכה על בוריה ואהיה גם בספרי זה בכלל גלי מסכתי ששבחו חז"ל ויזכנו השי"ת ללמד וללמד כל הימים ולזכות לנו ולכל ישראל בקרוב לגאולה שלימה ע"י משיח בן דוד ולבנין בה"ב ולמלאה הארץ דעה כבהטחתו.

משה פיינשטיין

הקדמה לתורת חטאת של הרמ"א

והנה, החלל עמי בדבר אחד שלא יחשני המעיין והוא כי לפעמים כתבתי להקל בהפסד מרובה או לעני בדבר חשוב או לכבוד שבת והוא מטעם כי באותן המקומות היה כ"ל כי יתבר נמור אליכא דהלכתא רק שהאחרונים זיל החמירו בדבר ולכן כתבתי שבמקום דלא אפשר יש להעמיד הדבר על דינו וכן מליטו בקמחי ובתראי דעברי הכי. וכתב מהר"י מינץ בתשובתו ס"ו ע"ו דעמי כל ימות החול ועשיר בערבי שבתות שוין הן ומ"מ המנהג לומר להם הטעם זה מפני עניוזה מפני כבוד שבת כדי שלא יתמהו שלפעמים אוסר ולפעמים מתיר עכ"ל. וראיתי לקרות חבור הקטן היה **תורת הבית** כהיות כי את שיער המעלות דרש דרש משה יראתי לגפשי שלא שניתי

3. פוסק כמציע דרך להמון עם

ש"ת תורה לשמה סימן שסד

+באיזה אופנים מותר לשקר. + שאלה מצינו בענין השקר שהוא חמור מאוד והוא מארבע כיתות וכו' ומצינו שנעשה בו היתר לפעמים שאמרו רז"ל מותר לשנות מפני דרכי השלום וכן מצינו בגמרא דמציעא בפ"ב דף כ"ג שאמרו בהני תלת מילי עבדי רבנן דמשנו בדבוריהו במסכתא בפוריא ואושפיזא וכתבו התוספות ז"ל שם בדף כ"ג בד"ה באושפיזא הא דלא חשיב הכא דמותר לשנות מפני דרכי השלום כדאמרינן ביבמות דף ס"ה משום דהני נמי משום דרכי השלום הן ורגילין יותר מאחרים להכי נקט הני ע"ש והנה יזדמן כמה עניינים שהאדם יוכל לעשות להם היתר לשנות בהם ולתלות ההיתר משום דרכי השלום ע"ד שנכללו גם הני תלת בדרכי השלום על כן יגיד לנו מורנו אופנים אחרים שיש בהם היתר לשנות כדי שנדע את הדרך אשר נלך בו ושכמ"ה.

תשובה המצאות של אופנים שיש בהם היתר לא אעשה לכם מדעתי בדבר זה ורק אביא לכם אופנים הנזכרים בתלמוד ואתם תלמדו מהם וזה החלי בעזר האל צורי וגואלי....

4. פסוק כמכריע ההלכה, אבל לא המציאות

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פג עמוד א

חולה מאכילין אותו על פי בקיאיין. אמר רבי ינאי: חולה אומר צריך, ורופא אומר אינו צריך - שומעין לחולה, מאי טעמא - לב יודע מרת נפשו. פשיטא! מהו דתימא: רופא קים ליה טפי, קא משמע לן.

--- שאלות רפואיות, ועיין גם שתורת נביאים של המהר"ץ חיות לענין שאלת אליהו פרק ב...

5. פוסק שדוחף

חכמת אדם שער איסור והיתר כלל טו

יד שכר של עכו"ם בין של תבואה בין של תאנים או של דבש שקורין מעד אף על גב דאין בזה איסור משום בישולי עכו"ם ואפילו בישראל תבואה שהרי אין כאן אלא המים ולא התבואה, והא ראייה שמברכין עליו שהכל ולא בורא מיני מזונות אפילו הכי אסרו חכמים משום חתנות. ואמנם לא אסרו בזה אלא במקום מכירתו וכשקובע עצמו לשתות בבית העכו"ם אבל אם הביא השכר לביתו או שנכנס לבית העכו"ם לשתות משום צמא או שלן בבית העכו"ם מותר לשתות בין לשלוח לקנות במקום אחר ובין ששותה משל האכסניא מותר ואף שבזמן הזה נוהגים להקל לשתות שכר של תבואה בבית העכו"ם ואין למחות בידם כי יש מקילין אבל ראוי לכל בעל נפש להרחיק מזה (עיין פרי חדש (ס"ק ג' וד) ואף שראיותיו מרב פפא יש לדחות בקל מכל מקום דבריו נכונים) וכל זה בשכר שמצוי אבל אין תפוחים ושאר פירות מותר דדבר שאינו מצוי לא גזרינן וכן קאווע ושאלאדע מותר לשתות בבית העכו"ם (פרי חדש). אך בעוונותינו הרבים בזמן הזה כמה קלקולים באים מזה ובפרט לשתות קאווע עם חלב שהוא איסור גמור מלבד שעל ידי זה חס ושלום באו לידי זנות כידוע על כן כל אשר בו ריח תורה ירחיק מזה מלהכנס לבתיהם לשתות איזה משקה שיהיה (סימן קי"ד סעיפים א' ג')

Ba'al Ha-Bayit-Centered Halakhic Consultation: Shayna and Judah Goldberg

Much has been discussed and written about the tension between the modern value of personal autonomy and traditional Judaism's emphasis on rabbinic authority. The questions raised typically presuppose one of two familiar scenarios: (1) A learned individual who is capable of studying original halakhic source material and wants to assert his or her own analysis and decision regarding a particular issue; or (2) An area of Jewish life in which broad social and spiritual considerations seem to overshadow its specifically legal aspect, thus inviting the suggestion that the rabbi's voice may not be distinctive in this domain. Certainly, though, in areas of halakhah where the *pesak* seems straightforward and the lay input at best is only slightly informed, the term "autonomy" is entirely out of place. Indeed, what respect could a halakhic figure possibly accord to fanciful self-determination when his petitioner is being called upon, with blinding clarity, to surrender to the will of the Almighty?

At the same time, each of us, through our respective lines of work, has come to appreciate the power, and in some sense the legitimacy, of recognizing personal autonomy and self-determination even as we must confront individuals with sometimes "choiceless" realities. While one of us (S.G.) functions as a *yo'etzet halakhah* (adviser for the laws of family purity) and teacher of halakhah, to high school students and to brides, and the other (J.G.) as a physician, we have found striking similarities in the

challenges we face in helping individuals understand and adjust to always changing and sometimes difficult circumstances. For the most part, whether in the realm of halakhah or in that of medicine, we are dealing with a “*hamon am*” that neither is neither proficient about the topics in question nor has ever actively sought autonomy in decision-making. They may approach our respective services seeking direct and blunt instructions and be unable to articulate any need for involvement. Yet what we have found is that they, too, very much benefit from feeling a degree of control over their halakhic and/or medical lives. Sometimes this control is not even an issue of making their own decisions, but just feeling empowered to understand their situations and play an active role in navigating their own circumstances. More than we can ever imagine, they need to be brought into the conversation, and both their halakhic observance and their personal health, respectively, flourish when they are. For our purposes, then, we interpret “autonomy” somewhat differently -- not necessarily giving people the room to make their own decisions, but respecting their personhood and engaging them in a process of decision-making and education rather than just handing them a succinct directive of what to do next.

While the concept of “patient-centered medicine” has been well described (though not necessarily well practiced), “*ba'al ha-bayit*-centered halakhic consultation,” by our estimation, has yet to be fully elucidated. Patient-centered care, among other things, believes (1) that the crux of a medical consultation should be a conversation, rather than an opinion; (2) that the locus of control in the medical context should ultimately lie with the patient; and (3) that genuine autonomy, in contrast to its usual treatment in classic discussions of bioethics, should be interpreted as a capacity to be encouraged and nurtured through ongoing education, rather than a political right around which to tiptoe.

We believe that many of these same principles can help inform and guide halakhic consultations as well. Admittedly, the parallel is imperfect, for two crucial reasons. First, the domains of “*chayei sha'ah*” and “*chayei olam*” are wholly incomparable, and one could alternatively point to either the graver consequences or the inherent potential for recovery regarding halakhic, as opposed to medical, recklessness. Second, patient-centered medicine, as it exists in the Western world, assumes an absolute autonomy of the patient regarding medical decision-making that halakhah could never countenance, not in regard to halakhic observance and not even with regard to personal health. While contemporary bioethics champions a patient’s right to forego any intervention, the foundation of a halakhic life is the sweeping surrender of one’s will to something greater. A life of Torah is a life of duty, with responsibilities to both body and soul, and self-destructive behavior regarding either is no one’s prerogative.

These limitations aside, we believe that patient-centered medicine still has much to offer regarding attitude, approach, and orientation, even as we avoid its extremes, and that this model can be instructive for the practice of halakhic consultation as well. Specifically, we advocate for educating the men and women of our communities, empowering them at every opportunity, bringing them into the halakhic process, and making halakhah a living and tangible part of their lives rather than just a rulebook—and all this even when the bottom line may not have any wiggle room. For our purposes, we will focus upon the experience of counseling and teaching women regarding “*taharat ha-mishpahah*” (the laws of family purity) as a model for what “*ba'al ha-bayit*-centered halakhic consultation” could mean.